

Basiscriteria voor het overdragen van een archeologisch archief aan een bewaarnemer

Deze basiscriteria voor het overdragen van een archeologisch archief aan een tijdelijke of permanente bewaarnemer werden ontwikkeld binnen de Denkgroep Archeologische Collecties. Het is een standaard voor aanleveringsvoorwaarden die een bewaarnemer kan hanteren, wanneer een archeologisch archief overgedragen wordt.

Waarom bewaren?

Het basisprincipe *in situ* bewaring van archeologisch erfgoed is vaak niet mogelijk. De vondsten, stalen en onderzoeksdocumentatie die na een archeologisch onderzoek *ex situ* bewaard worden, zijn de enige bronnen die nadien nog resten. Het is essentieel het archeologisch archief te behouden omwille van de informatiewaarde, als materiële getuige van en om een betere kennis en begrip te genereren over het verleden. Het archeologisch archief dat bewaard wordt, kan door toekomstige archeologen opnieuw bestudeerd of gecontroleerd worden en verwerkt in (her)interpretaties.

Het doel van depotbeheer is met andere woorden het bewaren en beheren van archeologische archieven waarbij de conditie van het materiaal zo stabiel mogelijk blijft, en ook het garanderen van de toegankelijkheid ervan.

Even belangrijk is dat elke speler binnen een archeologisch project (van planfase tot aanlevering aan een bewaarnemer) een verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van het beheer en het behoud van het archeologisch archief, of het nu artefacten zijn, staalnames of opgravingsdocumentatie.

Waarom deze basiscriteria?

Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem wordt uitgevoerd volgens de geldende decretale verplichtingen (Minimumnormen). De voorwaarden relevant voor depotbeheer werden geïntegreerd in de basiscriteria.

Voorwaarden voor de fase na onderzoek en basisrapportage en voor de overdracht aan een bewaarnemer zijn echter niet decretaal vastgelegd. De basiscriteria is een standaard die uitlegt op welke wijze een archeologisch archief wordt aangeleverd en overgedragen om een optimale bewaring en beheer op lange termijn te garanderen. De criteria geven de uitvoerders van archeologisch onderzoek ook een houvast om al in de vroegste fase rekening te houden met en voor te bereiden op de overdracht aan een bewaarnemer of depot.

Hoe de basiscriteria te gebruiken?

De basiscriteria zijn ontwikkeld als vaste basisrichtlijnen, te integreren in het eigen reglement van een bewaarnemer en eventueel aan te vullen of aan te passen op maat van de eigen instelling of organisatie. Het is geenszins de bedoeling om de basisprincipes van deze criteria te gaan verwijderen of wijzigen. De bewaarnemer die de basiscriteria hanteert, engageert zich dan ook voor een correct gebruik ervan.

Wat is wel en niet mogelijk:

- Andere definities of terminologie eigen aan de instelling of organisatie kunnen worden toegevoegd of aangepast. De moet dan ook consequent in de rest van de tekst gebeuren.
- Punt 1 kan worden aangepast omdat hier de verantwoordelijkheid van de bewaarnemer van toepassing is.
- Punten 2 tot 4 kunnen niet worden verwijderd of aangepast omdat het algemene principes zijn, voor elk depot van toepassing en ook verwijzen naar de Minimumnormen.
- Afhankelijk van de gebruikte verpakkingen kunnen erbij punt 5 zaken worden gewijzigd of toegevoegd
- Aan de bewaarcategorieën mag niets worden gewijzigd, enkel de verpakkingseenheden en dozen kunnen per instelling of organisatie wijzigen. Wel is het zo dat een bewaarcategorie niet van toepassing is omdat het depot geen gepaste bewaringsmogelijkheden kan garanderen. De bewaarcategorie mag dan worden aangepast mits duidelijke verantwoording. Een instelling of organisatie kan per bewaarcategorie additionele voorwaarden eisen.
- Bij punt 6 kan niet worden gewijzigd of verwijderd omdat het over algemene principes gaat. Wel kunnen er zaken toegevoegd worden

Opmerkingen en/of suggesties voor verbeteringen kunnen altijd worden doorgegeven aan de Denkgroep Archeologische Collecties.

Basicriteria voor het overdragen van een archeologisch archief aan een bewaarnemer

Versie 3 september 2013

Definities

Archeologisch archief: Integraal complex van archeologische vondsten, stalen en bijhorend opgravingsarchief.

Bewaarnemer: Instelling/rechtspersoon/bedrijf die een archeologisch archief tijdelijk of permanent bewaart, eventueel ontsluit, toegankelijk maakt en/of onderzoekt.

Opgravingsarchief: de opgravingsdocumentatie zoals opgesomd in artikel 57 en artikel 70 van het Ministerieel besluit tot bepaling van de minimumnormen voor de registratie en documentatie bij archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem (hierna: de minimumnormen), de dagrapporten zoals beschreven in artikel 58 van de minimumnormen, het basisrapport, zowel in analoge vorm als in digitale vorm, zoals vermeld in artikels 71 tot 78 in de minimumnormen, alle andere analoge of digitale documentatie (bvb verslagen van vergaderingen, administratieve documenten, e.a.) die relevant zijn voor een archeologisch archief.

1. Algemeen

- 1.1. Enkel complete archeologische archieven, afkomstig van een (vergund) archeologisch onderzoek komen in aanmerking om overgedragen te worden aan een bewaarnemer. Elke bewaarnemer kan zelf beslissen om uitzonderingen toe te laten en kan eventueel ook extra eisen stellen bij het overdragen van het archeologisch archief.

2. Opgravingsarchief

- 2.1. Het volledige opgravingsarchief wordt zowel analoog als digitaal aangeleverd. Complexe digitale bestanden (bvb database, harris matrix...) mogen enkel digitaal worden aangeleverd mits beschrijving van de metadata. Hierover moet wel duidelijk worden gecommuniceerd met de bewaarnemer. Indien originele stukken niet kunnen worden aangeleverd moeten kwaliteitsvolle kopies (in de oorspronkelijke kleuren) deze originele stukken vervangen.
- 2.2. Het opgravingsarchief dient in een fysiek goede en stabiele conditie bewaard te zijn, zodat geen achteruitgang mogelijk is en wordt geordend, ingedeeld en voorzien van een inhoudsopgave.

3. Vondsten

- 3.1. De vondsten worden aangeleverd in een **stabiele** en **schimmelvrije** toestand, vrij van levende contaminatie.
- 3.2. Vondsten die afkomstig zijn van vervuilde sites (zware metalen, giftige organische verbindingen, radioactiviteit, ...) vallen onder de

- veiligheidswetgeving. Indien toegelaten kunnen deze vondsten worden overgedragen in overleg met de bewaarnemer.
- 3.3. Er wordt bij het verpakken van vondsten voor definitieve bewaring steeds gebruik gemaakt van inerte materialen die een stofarme en lichtvrije omgeving bewerkstelligen. De verpakking is steeds goed passend.
  - 3.4. De vondsten zijn gereinigd, gedroogd of blijven vochtig (afhankelijk van de bewaarcategorie, zie *infra* punt 5), geordend, uitgesplitst, per vondstnummer, per materiaalsoort en per bewaarcategorie.
  - 3.5. Elke individuele verpakking met vondst(en) wordt voorzien van een ingevuld vondstenkaartje zoals beschreven in artikels 37, 42 en 53 van de minimumnormen.
  - 3.6. Er wordt een afzonderlijke lijst opgesteld voor de archeologisch complete, (vrijwel) gave, gerestaureerde, unieke of wetenschappelijk waardevolle arte- en ecofacten. Deze dienen zorgvuldig en eventueel individueel verpakt te worden.

4. Stalen

- 4.1. Stalen worden verpakt op een dusdanige manier dat hun **conditie onveranderd** blijft.
- 4.2. Bij het verpakken van stalen wordt steeds gebruik gemaakt van inerte materialen die een stofarme en lichtvrije omgeving bewerkstelligen.
- 4.3. Elke individuele staalname wordt voorzien van een volledig ingevuld staalkaartje zoals vermeld in artikel 42 van de minimumnormen. Alle ensembles van staalnames zijn voorzien van een uitgebreid assessment rapport.
- 4.4. Stalen die afkomstig zijn van vervuilde sites (zware metalen, giftige organische verbindingen, radioactiviteit, ...) vallen onder de veiligheidswetgeving. Indien toegelaten kunnen deze vondsten worden overgedragen in overleg met de bewaarnemer.
- 4.5. Alle stalen zijn verwerkt conform artikel 55 van de minimumnormen voor de registratie en documentatie bij archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem, hun residuen zijn geordend, uitgesplitst en verpakt per vondstnummer en per materiaalcategorie en bewaarcategorie. De residuen van stalen worden in een kunststoffen recipiënt verpakt en per verpakking voorzien van een compleet ingevuld staalkaartje. Natte of relatief vochtige residuen worden in regel niet aanvaard! Indien natte residuen wegens wetenschappelijke vraagstelling of in het kader van toekomstig onderzoek toch moeten worden bewaard, dan kan dit enkel mits duidelijke motivering en in overleg met de bewaarnemer.
- 4.6. De aanlevering van onverwerkte staalnames (pollenstalen, houtstalen, stalen voor macrobotanisch onderzoek, dateringsstalen...) moet op voorhand worden besproken met de bewaarnemer, die verdere instructies geeft.
- 4.7. De aanlevering van andere vormen van staalnames die niet vermeld worden in de minimumnormen moeten met de bewaarnemer op voorhand worden besproken.

5. Verpakkingsvoorwaarden

- 5.1. De vondsten worden uitgesplitst, per vondstnummer, per materiaalsoort en vervolgens binnen elke materiaalsoort verpakt per bewaarcategorie volgens de algemeen aanvaarde normen voor elke specifieke materiaalsoort¹ en volgens de richtlijnen verder vermeld. Bij twijfel neemt de uitvoerder contact op met de bewaarnemer
- 5.2. De bewaarnemer geeft aan welk type verpakkingseenheden (verschillende types dozen) wordt gebruikt. Een verpakkingseenheid kan één of meerdere individuele verpakkingen bevatten. Over de verpakking van vondsten buiten formaat (groter dan de door de bewaarnemer gebruikte standaardverpakking) wordt overleg gepleegd met de bewaarnemer. Het maximum gewicht per verpakkingseenheid bedraagt niet meer dan 10 kg.

Op de verpakkingseenheden staan minstens de volgende informatie:

- uniek doosnummer, zoals verstrekt door de bewaarnemer
  - gemeente/deelgemeente opgraving
  - Projectcode/vergunningnummer
  - Locatie: naam opgraving/toponiem
  - Jaar onderzoek
  - Archeologische uitvoerder
  - Bewaarcategorie/materiaalsoort
  - Indien van toepassing: aanduiding breekbaar, aanwezigheid van schadelijke stoffen (mét de naam van de stof!), aanduiding unieke arte- of ecofacten zie punt 3.6.)
  - Indien van toepassing: aanduiding boven/onder van een doos
- 5.3. Het vondstenmateriaal en de stalen worden volgens het bijgevoegd schema en daar aan verbonden bewaarcategorieën verpakt:

Bewaarcategorie A

- o Vondsten/residuen worden verpakt in geschikte doorprikte plastic zakken of doorprikte plastic containers
- o grof en zwaar materiaal wordt bij voorkeur gescheiden van fijn en licht materiaal om beschadiging te voorkomen.
- o De plastic zakken worden niet teveel gevuld en moeten een aanvaardbaar gewicht hebben
- o Uitzonderlijke of unieke stukken (volledig bewaarde, bijzondere decoratie, fragiele stukken...) worden individueel passend verpakt en beschermd, steeds vergezeld van een ingevuld vondstenkaartje
- o Plastic zakken of plastic containers worden in dozen geplaatst zoals aangeven door de bewaarnemer
- o Vondsten buiten formaat worden verpakt in PE schuim, een vondstenkaartje wordt zichtbaar op de buitenzijde aangebracht

---

¹ Zie ook COOLS, A., 2009, *Inpakken, een kunst* (VIOE handleiding 1), VIOE, Brussel.

Bewaarcategorie B

- Elk fragment of artefact wordt individueel in een doorprikt minigrip zakje of plexi doosje ondersteund met PE schuim verpakt, steeds vergezeld van een ingevuld vondstenkaartje.
- Minigrip zakje(s) of doosje(s) worden met doorprikt zakje silicagel in een goed luchtdichte afgesloten plastic doos verpakt.
- Uitzonderlijke of unieke stukken (volledig bewaarde, bijzondere decoratie, fragiele stukken...) worden individueel passend verpakt en beschermd.
- Indien verschillende fragmenten behoren tot een groter geheel of artefact dan worden de individuele verpakkingen gegroepeerd.
- Vondsten buiten formaat kunnen individueel verpakt worden in afgesloten luchtdichte plastic zakken met een doorprikt zakje silicagel en vondstenkaartje. Voor vondsten buiten formaat wordt steeds contact opgenomen met de bewaarnemer

Bewaarcategorie C

- voorwerpen dienen te worden ondergedompeld in water
- indien nodig (vondsten klein formaat, fragiel...) worden de vondst(en) verpakt in doorprikte minigrip zakjes gevuld met water
- de vondsten en/of het gevulde minigripzakje onderdompelen in water in een luchtdichte plastic doos of emmer met goed afsluitbaar deksel zoals aangegeven door de bewaarnemer
- Voor vondsten buiten formaat wordt contact opgenomen met de bewaarnemer

Bewaarcategorie D

- elke individuele vondst verpakt in een doorprikt minigrip zakje ondersteund met PE schuim of een daarvoor geschikt plastic container, steeds vergezeld van ingevuld vondstkaartje
- Uitzonderlijke of unieke stukken (volledig bewaard, bijzondere decoratie, fragiel...) worden individueel passend verpakt en beschermd
- Indien verschillende fragmenten behoren tot een groter geheel of artefact dan worden de individuele verpakkingen gegroepeerd.
- minigripzakjes verpakken in door de bewaarnemer gebruikte verpakkingseenheid
- Voor vondsten buiten formaat wordt contact opgenomen met de bewaarnemer

Bewaarcategorie E

- vondst in donkere folie verpakken
- nadien geheel in noppenfolie/PE schuim verpakken, enkel van toepassing op constructiehout
- vondst/staalkaartje duidelijk op de buitenzijde aanbrengen

Bewaarcategorie F

- Stalen verpakken in goed afsluitbare plastic dozen of emmers
  - Er wordt zowel een staalkaartje in de doos of emmer als op de buitenzijde aangebracht
- 5.4. Indien vondsten bestaan uit twee materiaalsoorten (bvb vensterglas in lood) dan wordt de bewaarcategorie bepaald door het meest kwetsbare materiaal. Hiervoor wordt contact opgenomen met de bewaarnemer.
  - 5.5. Indien bepaalde vondsten of stalen niet op het schema kunnen worden toegepast wegens uitzonderlijk formaat, unieke materiaalsoort, e.a. dan wordt tijdig contact opgenomen met de bewaarnemer.
  - 5.6. Wegens praktische redenen wordt archeologisch glas zoveel mogelijk droog aangeleverd. Indien nat glas moet worden gedroogd en gestabiliseerd, dan kan dit enkel worden uitgevoerd door of na advies van een conservator.
  - 5.7. Uitzonderingen op de verpakkingsvoorwaarden moeten vooraf aan de overdracht besproken worden met de bewaarnemer die het voorstel kan aanvaarden of verwerpen. Dit geldt tevens voor problemen met bepaalde materiaalsoorten of bewaarcategorieën.
  - 5.8. Het verpakkingsmateriaal dat gebruikt werd om de vondsten te verpakken, kan niet worden teruggevorderd door de uitvoerder of eigenaar.

6. Overdrachtdossier

- 6.1. Het overdrachtdossier bestaat uit
  - een lijst van alle dozen die worden overgedragen
  - een lijst van verpakte vondsten
  - een lijst van verpakte stalen en residuen
  - een lijst van eventuele foto's van objecten en de respectievelijke foto's
  - een aparte lijst van de geconserveerde en/of gerestaureerde objecten, met een lijst van de gebruikte, eventueel aanwezigheid van schadelijke stoffen, dosering en een technische fiche van elk van deze producten
  - een exemplaar van het conserverings- of restauratierapport van alle geconserveerde en/of gerestaureerde objecten
  - het opgravingsarchief zoals werd beschreven in punt 2
- 6.2. Dit overdrachtdossier is ingedeeld, geordend, voorzien van een inhoudsopgave en wordt zowel digitaal als analoog aangeleverd.

Reglement voor de overdracht van een Archeologisch Archief

Schema van bewaarcategorieën

Vondsten	<i>Type</i>	<i>Bewaarcategorie</i>	<i>Opmerking</i>
	Aardewerk	A	
	Bouwaardewerk/grof ceramisch materiaal	A	
	Dierlijk materiaal	A	
	Glas	C/D	indien nat C, indien droog D
	Hout	C/E	indien constructiehout E
	Leder	C	
	Leem, mortel, pleisterwerk e.a,	A	
	Menselijke resten	A	
	Metaal	B	
	Natuursteen	A	
	Plantaardig materiaal	C	
	Silex	A	
	Slakmateriaal	A	
	Textiel	C/D	indien nat C, indien droog D
Stalen	Droog residu	A	
	Houtstalen	E	
	Nat residu	F	
	Nat staal	F	
	Pollenstalen	E	zie ook artikel 55 van de Minimumnormen